

Nr 1010

Av fru Nilsson m. fl., *angående åtgärder mot reklam för sprit och tobak m. m.*

(Lika lydande med motion nr 875 i Första kammaren)

Skolan skall vara neutral. Problem skall presenteras objektivt. På grundval av det framlagda faktamaterialet skall eleven överväga frågorna och bygga en stabil grund för ett eget personligt ställningstagande.

Dessa principer är klassiska inom västerländsk demokratisk uppfostran. Demokrati är en svår livsform, som inte fungerar efter dekret. Den enskilda människan måste basera sitt handlande på egna beslut och måste ta personligt ansvar för sina handlingar.

En av skolans huvuduppgifter är att på grundval av detta minimum av värdegemenskap »öva upp förmågan att pröva kritiskt och självständigt och motstå tendentiös påverkan» som läroplanen uttrycker saken.

Det demokratiska samhällssystemet förutsätter att också grupper och idéer, som är fientligt inriktade mot detta samhällssystem, skall få komma till tals och erhålla ett visst — ofta betydande — mått av handlingsfrihet.

Denna princip har under de senaste åren lett till konsekvenser som vi bara för ett årtionde sedan inte väntade oss. I den mån vi då väntade oss några framstötter tänkte vi oss dem främst vara av politisk art och riktade mot det västerländska stats- och samhällssystemet. Det slaget av åtgärder trodde vi oss — om det inte blev fråga om yttre våld — kunna möta genom styrkan i den demokratiska värdegemenskapen.

Attacken har, som ofta händer i krig, fått en oväntad inriktning och utvecklats på ett sätt som inte kunde förutses. Den har riktats mot den enskilda människan, främst mot ungdomen, och slagit till tvärs över politiska gränser.

Den anfallande fienden är de kommersiella intressen som tillverkar och distribuerar vanebildande gifter och miljöförstörande produkter och ser till att vi konsumerar dessa produkter i en ständigt accelererande takt.

Hur reagerar samhället inför detta hot?

För det första skall vi göra klart för oss att en av de svåraste uppgifter som finns är att få människor att uppfatta ett hot som inte är konkret eller nära i tiden, t. ex. en förestående operation för en åkomma om vars farlighet man är klart medveten.

Vårt samhälle präglas av ett överflöd på information. De krafter som

tävlar om vår uppmärksamhet är många och mäktiga. Vissa av dem skjuter med vetenskapligt utbalanserad precision in sig på primära — i vissa fall primitiva — faktorer i vår personlighet. De ekonomiska intressen som ligger bakom t.ex. tobaksrökning och spritkonsumtion är så starka att enbart reklamutflödets kvantitet utgör en garanti mot ändringar i etablerade vanor.

De röster som höjs mot vanorna vädjar till förnuftet och använder i främsta rummet upplysningar om fakta som vapen. Förnuft och fakta är emellertid svag ammunition och vapnens riktmedel mycket otillfredsställande.

Erfarenheterna från de senaste årens verksamhet i vårt land tyder på att traditionell upplysning om alkoholens och tobakens skadeverkningar och om faran av narkotikabruk i stort sett går hem endast hos dem som redan förut var övertygade om riktigheten av vad som påstås.

Kunskap om attityder och beteenden hos individen är av grundläggande betydelse för vår förmåga att öppna effektiv moteld mot den kommersiella styrningen av våra vanor när det gäller människofientliga faktorer i vår omgivning. Det gäller att skaffa oss sådan kunskap genom forskning.

Konsten att använda en sådan kunskap måste vi lära av reklamfolket.

Med den kunskapen måste vi gå till motattack. Vill vi verkligen komma åt företeelser av typen narkotikabruk och användning av sprit och tobak måste vi gå lös på motståndarna med deras egna vapen. Vi måste ta lärdom av det mest framgångsrika pedagogiska försök som företagits, nämligen informationskampanjen före högertrafikreformen i Sverige. Ett av de viktigaste skälen till framgången var den fullständiga ensriktningen av alla informationsmedia. Vi tillät ingen vänstertrafikpropaganda i TV. När en ny bilmodell skall reklameras förekommer ingen motreklam. Samhället skall sälja begreppet hälsa. Vi måste hårdhänt men informationstekniskt sett riktigt effektivt strypa all reklam för de ämnen eller faktorer vi vill bekämpa. Eller om vi — vilket är sannolikt — inte anser oss kunna utföra detta bör vi försöka få fram lika stora summor pengar för effektiv motreklam som de penningssummor vilka lägges på reklam för de varor vi vill bekämpa.

Samhällets styrning måste också i större utsträckning än nu gå in på informationsgivningens detaljer. Således bör radions och televisionens ställning, när det gäller de människofientliga faktorer som här berörs, bli föremål för ingående prövning.

En förutsättningslös utredning om detta problem är i dagens läge högst påträngande. Det är våra unga människors hälsa och framtid det gäller.

Med hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära att de synpunkter angående motreklam som framförts i motionen beaktas i samband med det utredningsarbete som

torde bli aktuellt i anledning av riksdagens beslut beträffande andra lagutskottets utlåtande nr 48: 1968 och bevillningsutskottets betänkande nr 56: 1968.

Stockholm den 28 januari 1969

Anna-Lisa Nilsson (cp)

Arne Persson (cp)

Bertil Johansson (cp)

i Heden

i Växjö

Nr 1011

Av herrar Nilsson i Bästekille och Clarkson, om inventering av väderkvarnar.

(Lika lydande med motion nr 874 i Första kammaren)

Stockholm den 28 januari 1969

Jöns Nilsson (m)

i Bästekille

Rolf Clarkson (m)